

Marcin Szewczyk (Łódź, Polska)

WEWNĄTRZUNIJNA MIGRACYJNOŚĆ ROMÓW W SYSTMIE UNII EUROPEJSKIEJ

1. WPROWADZENIE

W 2010 r. francuski rząd podjął działania, które skutkowały wymuszeniem powrotu do krajów rodzimych znacznej części przebywających na terenie Francji Romów, pochodzących z Bułgarii i Rumunii. Spotkało się to ze sprzeciwem społeczności i instytucji Unii Europejskiej (UE), a także wywołało szerszą dyskusję na arenie międzynarodowej. Stało się to jednocześnie jedną z przyczyn wzmożenia instytucjonalnej aktywności programowej i legislacyjnej UE wobec Romów.

Zakres migracyjności Romów w relacji z UE obejmuje zagadnienia migracji zewnętrznych oraz mobilności wewnętrznej na jej obszarze. Niniejsza analiza koncentruje się na zagadnieniach migracji wewnętrznej, będącej konsekwencją rozszerzenia UE w latach 2004–2007. W jego wyniku dotychczasowi migranci zewnętrzni, pochodzący z państw byłego bloku wschodniego, nabyli prawo do swobodnego przepływu osób w ramach obszaru UE, stając się jej obywatelami. W związku z tym zakres opracowania obejmuje także zagadnienia dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne i równości praw obywateli UE, z jakim spotykają się Romowie. Pomimo swej kilkusetletniej obecności w Europie, są oni najczęściej traktowani jak nowo przybyli migranci. Znaczna część spośród nich niejednokrotnie zachowuje się w taki sposób, jakby rzeczywiście tak było.

Poza scharakteryzowaniem legislacyjnych podstaw romskiej mobilności na obszarze UE, celem artykułu jest wykazanie, że instytucjonalny wysiłek, kształtujący politykę UE wobec Romów, posiadających jej obywatelstwo, podąża jedną z potencjalnie efektywnych ścieżek, nie przynosząc jednak oczekiwanych rezultatów w krótkiej perspektywie czasu i że na każdym z subsydiarnych poziomów bardzo trudno jest zmienić przedrozszerzeniowe podejścia do romskich migracji.

2. MIEJSCE MIGRANTÓW W EUROPIE

Specyfika naszego subkontynentu sprawia, że łatwo zapominamy, iż wszystkie obecne narody europejskie ukształtowały się na skutek migracji o bardzo różnym charakterze. O ile w Stanach Zjednoczonych często podkreśla się fakt, że kraj ten zbudowali migranci¹, o tyle w Europie panuje tendencja do zapomnienia o tym wzorcu kształtowania narodów, a migracje traktowane są jak szturm na *Festung Europa*.

Od lat 50. XX w. aż do chwili obecnej², Europa poddana jest intensywnemu procesowi migracyjnemu, który kształtuje aktualną tożsamość Europy³. Podczas kryzysu finansowego, z jakim od 2008 r. zmagają się Europa, migracje mogą się zwiększyć, a społeczeństwo może obarczać migrantów winą za kryzys⁴.

3. ROMSKI NOMADYZM

Swoiście rozumiana poprawność polityczna nakazuje przyznać, że romski nomadyzm był i jest wymuszony. Mówi się nawet o tym, że Romowie powinni wyjść z pozycji ofiar, co ułatwiłoby im integrację⁵ i powrót do osiadłego trybu życia, który jest dla nich naturalny⁶. Klóci się to jednak z oporem stawianym przez Romów podczas *wielkiego zatrzymania* w państwach socjalistycznych⁷. Jednak z drugiej strony, jeśli nomadyzm jest wzorcem

¹ Jednak różnica w amerykańskim i europejskim stosunku do migracji przekłada się także na szersze przyjmowanie uchodźców w Europie i o wiele bardziej rozbudowaną instytucję azylu, por. A. Favell, *Immigration, migration, and free movement* [w:] J. C. Checkel, P. J. Katzenstein (red.), *European Identity*, Cambridge University Press, Cambridge 2009, s. 186.

² Więcej w: OECD, *International Migration Outlook: SOPEMI 2011*, OECD Publishing, 2011, http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2011-ens, s. 5–15 [dostęp: 21.08.2012 r.].

³ A. Favell, *Immigration...*, *op. cit.*, s. 170–171.

⁴ Za: J. Koehler, F. Laczko, C. Aghazarm, J. Schad, *Migracje a kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej. Wpływ na politykę*, Wydział Badań i Publikacji, Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM), s. 11.

⁵ Pkt 26 P6_TA(2009)0117.

⁶ Pkt 3.1.4.1 2009/C 27/20. Podobna teza pojawia się także w: E. Nowicka, *Romowie i świat współczesny* [w:] P. Borek (red.), *Romowie w Polsce i Europie*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2007, s. 126–127; por. także: Ł. Krzyżowski, *Romowie jako społeczność transnarodowa w perspektywie teoretycznej* [w:] P. Borek (red.), *Romowie...*, *op. cit.*, s. 181–182.

⁷ Więcej w: A. Bartosz, *Cyganie/Romowie – ostatni wędrowcy Europy* [w:] P. Borek (red.), *Romowie...*, *op. cit.*, s. 152–153; M. Szewczyk, *Aktywność legislacyjna Unii Europejskiej podejmowana od ostatniego jej rozszerzenia wobec romskiego problemu na przykładzie*

tożsamości etnicznej, to może być skutkiem długotrwałego wymuszonego stanu, który ostatecznie znalazł odzwierciedlenie we wzorcu kulturowym⁸.

W historii nomadyzm był jedną z ekonomicznych strategii przetrwania⁹. Do tej pory celem przemieszczania jest zdobycie środków do osiedlenia się¹⁰. UE, w miejsce takiej mobilności Romów, preferuje poprawę warunków życia w państwie opuszczanym. Jednocześnie nie do zaakceptowania jest metoda wprowadzania utrudnień w państwach, do których Romowie wyemigrowali¹¹. W ogólnoeuropejskiej debacie pojawiają się głosy mówiące, że migracje Romów szkodzą im samym. Bo edukacja zagwarantowana *na miejscu*, w chwili migracji zostaje przerwana¹². Edukacja natomiast stanowi podstawę do przyszłego udziału w rynku pracy i włączenia społecznego. Jednak zwolennicy takiego stanowiska nie biorą pod uwagę, jakie problemy wiążą się z romską edukacją także w kraju opuszczanym. Ponadto kulturowe podstawy tożsamości i jedności Romów są nie mniej ważne, niż włączenie społeczne.

Współczesna wędrowność Romów nie jest powszechna i, jeśli występuje, ma bardzo różnorodny charakter¹³, jednak ich gotowość do mobilności jest o wiele wyższa niż średnia w europejskim społeczeństwie głównonurtowym¹⁴. Badania wskazują na wędrowny charakter społeczności romskiej jako jeden z najważniejszych składników ich identyfikacji, a samo podróżowanie jest stałym, integrującym i wzmacniającym tożsamość składnikiem

Opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Integracja mniejszości – Romowie” [w:] Borek P. (red.), *O Romach w Polsce i Europie*, Kraków 2009, Collegium Columbinum, s. 63.

⁸ M. Guet, *Challenges related to Roma migration and freedom of movement in Europe* [w:] *Romani Mobilities in Europe: Multidisciplinary Perspectives*, International Conference, 14-15 January 2010, University of Oxford, Conference Proceedings, s. 77–78.

⁹ T. Acton, *Theorising mobility: Migration, nomadism, and the social reconstruction of ethnicity* [w:] *Romani...*, *op. cit.*, s. 6; E. A. Jakimik, *Romowie. Koczownictwo, osiadły tryb życia – wybór, konieczność czy przymus?*, Związek Romów Polskich, Szczecinek 2009, s. 13; A. J. Kowarska, *Stereotyp czy tradycja. O etosie wędrowcy i wartościowaniu przestrzeni u polskich Romów*, Związek Romów Polskich, Szczecinek 2010, s. 44, 50; E. Nowicka, *Romowie...*, *op. cit.*, s. 126.

¹⁰ Za: A. Pusca, *The ‘Roma Problem’ in the EU. Nomadism, (in)visible architectures and violence*, „borderlands. e-journal”, 2010, t. 9, nr 2, s. 7–8.

¹¹ Szerzej w: C. Cahn, E. Guild, *Recent Migration of Roma In Europe*, Rada Europy, 2008, s. 75

¹² Za: ERIO, *Roma Migration: a European Challenge*, Conference Report, 27 May 2009, s. 3.

¹³ Zarówno na poziomie zróżnicowania pomiędzy rodzinami o różnym statusie społecznym, jak i pomiędzy grupami z Europy Zachodniej oraz Europy Środkowej i Wschodniej; więcej w: E. Marushiakova, V. Popov, *Gypsy/Roma European migrations from 15th century till nowadays* [w:] *Romani...*, *op. cit.*, s. 128; E. Nowicka, *Romowie...*, *op. cit.*, s. 126.

¹⁴ Za: A. Bartosz, *Cyganie/Romowie...*, *op. cit.*, s. 151.

ich życia¹⁵, nawet jeśli pozostaje jedynie swoistym zbiorowym stanem umysłu¹⁶. Wśród polskich Romów nie jest on mocno podkreślany, choć pozostaje osadzony w ich kulturze. „Prawdziwy Cygan – podkreślam z naciskiem słowo prawdziwy – zawsze będzie jeździł, bo my mamy coś takiego wrodzone, że musimy jeździć”¹⁷.

Za sprawą potencjału swej mobilności, Romowie są pierwszymi Paneuropejczykami – dla nich w Europie nigdy nie było granic. Stanowią transnarodową wspólnotę kulturową (i etniczną), a nie narodową¹⁸. Ich liczebność przekracza znacznie populację niejednego państwa europejskiego. Jednak nawet w przypadku osiedlenia się, w dalszym ciągu traktowani są jako problem i pozostają wykluczeni społecznie. Wynika to z odmienności wzorów kultury i stylu życia¹⁹. Połączenie tych dwóch składników – mobilności i kulturowej inności – intensyfikuje ich negatywny odbiór.

4. MOBILNOŚĆ W UE

Mało kto przewidział²⁰, że po poszerzeniu UE o kraje byłego bloku wschodniego, jej integracja, z narodowej, zmieni się w etniczną, zwiększając liczbę mniejszości z 50 do blisko 150²¹. W założeniach rozszerzenia, bazując na kryteriach kopenhaskich, jakiegokolwiek problemy z mniejszościami miały być rozwiązane w ramach państw przystępujących, czy też na pozaunijnym forum międzynarodowym²².

Znacząca różnica pomiędzy dotychczasowymi członkami i nowo przyjętymi państwami w poziomie PKB i realnym poziomie życia, uczyniła państwa UE-15 celem wyjazdów zarobkowych. Także dla Romów²³, jako oby-

¹⁵ Za: A. J. Kowarska, *Stereotyp...*, *op. cit.*, s. 47.

¹⁶ Por. P. Levinson, A. C. Sparkes, *Gypsy...*, *op. cit.*, s. 709–110 nn.; M. Guet, *Challenges...*, *op. cit.*, s. 77–78.

¹⁷ Z. Kazimierczuk, *Pożegnanie taboru*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1968, s. 12.

¹⁸ P. Vermeersch, *Between Europeanisation and discrimination: the Roma as a special focus of EU policy* [w:] *Romani...*, *op. cit.*, s. 230.

¹⁹ P. Vermeersch, *Roma and mobility in the European Union* [w:] K. Pietarinen (red.), *Roma and Traveller Inclusion in Europe. Green questions and answers*, The Green European Foundation, Brussel 2011, s. 92.

²⁰ Poza: B. De Witte, *Politics versus Law in the EU's Approach to Ethnic Minorities*, EUI Working Paper RSC No. 2000/4. Biada Fiesolana FI. Natomiast UE nie przewidziała skutków korzystania z praw obywatelskich przez Romów, za: A. McGarry, *The dilemma of the European Union's Roma policy*, *Critical Social Policy*, 2001, 32(1), s. 129.

²¹ Za: pkt 44 P6_TA(2009)0019.

²² P. Vermeersch, *Between...*, *op. cit.*, s. 227–228.

²³ Oceniając migracje Romów, należy brać pod uwagę inne warunki, jakie panowały w państwach socjalistycznych, a także odmienny wzór pierwotnych i wtórnych migracji

wateli państw członkowskich, posiadających jednocześnie obywatelstwo UE, jawiły się one jako miejsce, w którym będzie łatwiej żyć, a codzienne represje będą mniejsze²⁴. Nic więc dziwnego, że po 2004 i 2007 r. część spośród nich wyemigrowała do państw UE-15. Pamiętać należy jednak, że skala tych wewnętrznych migracji, pomimo ich widoczności wśród społeczeństwa głównonurtowego, jest przeceniana²⁵ i przybierają one głównie, choć nie wyłącznie, formę migracji krótkoterminowych (nie obejmując migracji drugiego i trzeciego rodzaju²⁶, które zakładają czas pobytu dłuższy niż 3 miesiące).

Problematyka mobilności nie była znaczącym punktem w przedrozszerzeniowej polityce państw UE-15 wobec *rdzennych* Sinti. Mobilność Romów spoza obszaru UE była traktowana jako migracja zewnętrzna i mieściła się w zakresie szerszej polityki migracyjnej jako takiej. Po rozszerzeniu polityka ta musiała ulec zmianie, gdyż, z polityki wobec obywateli państw trzecich, przeszła do obszaru polityki wobec obywateli UE²⁷. Jednak traktowanie ich jako obcych spoza UE pokutuje w sposobie myślenia i podejścia ze strony społeczeństw i elit rządzących państwami członkowskimi, szczególnie w państwach, które stają się głównymi celami migracji romskich.

Po raz pierwszy ustabilizowana polityka UE w zakresie swobody przepływu osób okazała się nieefektywna. Ponadto, korzystanie z tej traktatowo zagwarantowanej wolności, stanowiące dla 42% obywateli UE podstawę samej Unii²⁸, stało się problemem. Doszło do sytuacji, w której w ramach europejskiej debaty na temat *problemu* wewnątrzunijnej mobilności Romów, rozważa się kwestię, która jest gwarantowanym²⁹ składnikiem obywatelstwa.

Romów na obszarze Europy Środkowej i Wschodniej, niż miało to miejsce w przypadku Europy Zachodniej i Sinti.

²⁴ Ubóstwo i rasizm są traktowane jako główne przyczyny migracji Romów, za: FRA, *Comparative report – The situation of Roma EU citizens moving to and settling in other EU Member States*, European Union Agency for Fundamental Rights, Wien 2009, s. 19–20.

²⁵ Por. T. Vitale, *Od Wschodu do Zachodu*, „Dialog-Pheniben”, 1/2011, s. 10–13; natomiast na temat pozyskiwania danych, dotyczących migrujących Romów, więcej w: C. Cahn, E. Guild, *Recent...*, *op. cit.*, s. 30–35.

²⁶ C. Toader, A. I. Florea, *Free movement of workers and the European citizenship*, „FMW Online Journal on free movement of workers within the European Union”, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2011, s. 22.

²⁷ Szerzej w: R. Guglielmo, T. W. Waters, *Migrations Towards Minority Status: Shifting European Policy Towards Roma*, „Journal of Common Market Studies”, 2005, t. 43, nr 4, s. 777–778; C. Cahn, E. Guild, *Recent...*, *op. cit.*, s. 11.

²⁸ Za: M. Kjaerum, *Opening remarks*, Joint FRA, COE, OSCE International Conference on Roma Migration and Freedom of Movement. 09–10.11.2009, European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna 2009, s. 1; dodatkowo aż 88% mieszkańców UE ma świadomość tego prawa, za: pkt 1 acc 6 KOM(2008) 840 wersja ostateczna.

²⁹ 2007/C 303/01; pkt 1 acc 2 KOM(2011) 160 wersja ostateczna.

Wszystkich obywateli UE dotyczą prawa podstawowe i KPP poszerzona o EKPCz. Wartości, na podstawie których zostały one ukształtowane i są wpisane w cywilizacyjny paradygmat UE. Obejmują swoim zasięgiem także obywateli romskiego pochodzenia³⁰. Jednak w ich przypadku prawa te nie są respektowane³¹.

5. REZOLUCJA

Dokumentem, który stanowi podstawę do scharakteryzowania migracyjnej sytuacji Romów w instytucjonalnym kontekście UE, jest Rezolucja Parlamentu Europejskiego (PE) z 2010 r. w sprawie sytuacji Romów i swobody przemieszczania się w Unii Europejskiej³². W znacznym stopniu jej kształt został zdeterminowany przez mające polityczną podstawę wydarzenia z Francji z 2010 r. Podejście zaprezentowane w rezolucji jest charakterystyczne dla PE i odzwierciedla jego proinkluzyjny i równościowy stosunek do mniejszości.

W interesującym nas wąskim zakresie – problematyki wewnętrznej migracji Romów – dokument ten odwołuje się do prawnych zasad, odnoszących się do praw człowieka w ogóle i obywatela UE w szczególności. Rezolucja wskazuje na prawo pierwotne i prawo wtórne, które gwarantują obywatelom UE swobodę poruszania się po jej obszarze i jest jedną ze swobód jednolitego rynku wewnętrznego. Dotyczy ona także Romów – obywateli UE, a podstawa niedyskryminacyjnego podejścia do Romów została określona w pierwszej z dziesięciu zasad włączenia Romów³³. Dodatkowo ochrona równych praw obywateli romskiego pochodzenia wiąże się z programem ramowym UE, który uzupełnia ochronę prawną, istniejącą na podstawie dokumentów³⁴ wskazanych w rezolucji: Traktatu Lizbońskiego (TL), Dyrektywy 2000/43/WE i Dyrektywy 2004/38/WE.

³⁰ Co zostało podkreślone – w kontekście nieprzestrzegania tych praw w: pkt 2 P7_TA(2010)0483.

³¹ Za: ERIO, *Roma...*, *op. cit.*, s. 2.

³² P7_TAV(2010)0312.

³³ Council Conclusions on Inclusion of the Roma, 2947th Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council meeting, Luxembourg, 8 June 2009, Annex to the ANNEX, s. 4.

³⁴ Za: Komisja Europejska, *Praca na rzecz integracji Romów. Objasnienie Programu ramowego UE*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2011, s. 4.

5.1 Dyskryminacja

PE przywołuje w tekście dokumentu KPP, a w szczególności art. 21 ust. 1, który jasno daje do zrozumienia, że jakiegokolwiek elementy nierównego traktowania są sprzeczne nie tylko z zasadami prawnymi funkcjonowania UE, ale także z demokratycznymi wartościami, stanowiącymi podstawę jej istnienia. Wzmacnia to fakt, że UE jest przede wszystkim wspólnotą wartości i zasad³⁵.

Zostały one wyraźnie przywołane w art. 2. Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), w którym mówi się o równości, prawach człowieka, w tym prawach należących do mniejszości. Podobną wymowę ma art. 8. Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) stwierdzający, że Unia dąży do zniesienia nierówności, oraz art. 10., wskazujący na kształtowanie i realizację polityk w duchu walki z dyskryminacją. Dodatkowo art. 19. ust. 1 TFUE przekazuje Radzie UE kompetencje do podejmowania wszelkich działań, mających na celu zwalczanie tego typu dyskryminacji. Wejście w życie TL wprowadzającego, poszerzającego i potwierdzającego dotychczasowe zasady przeciwdziałania dyskryminacji, połączone z inkorporowanymi prawami, znajdującymi się w KPP i Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (EKPCz), wzmocniło tak prawne, jak i polityczne podstawy do antydyskryminacyjnego podejścia³⁶, tworząc wyraźne zobowiązanie do *powszechnej i powszedniej* ochrony praw człowieka.

Nie mniej ważnym jest art. 20. KPP, mówiący o powszechnej równości wobec prawa. Odnosi się on nie tylko do odmienności, wskazanej pod postacią odrębności etnicznej czy językowej, ale obejmując *wszystkich*, działa o wiele silniej i szerzej. *Powszechne* prawa człowieka³⁷ dotyczą nie tylko przedstawicieli społeczeństwa dominującego, ale wszystkich – włączając w swój zasięg w sposób szczególny także mniejszości etniczne, będąc prawem, a nie przywilejem obywateli³⁸.

Zagadnienie dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne zostało wskazane i szczegółowo omówione w Dyrektywie 2000/43/WE, która ustala jedynie minimalne standardy. W punkcie 9. Rada stwierdza w niej, że *jakiegokolwiek* formy dyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne mogą utrudniać osiągnięcie celów traktatów, w tym w szczególności rozwojowego celu UE³⁹, a w punkcie 13. ich zakazuje, także w stosunku do osób

³⁵ Pkt 1 P7_TAV(2010)0312.

³⁶ Pkt 2 2011/C 48/01.

³⁷ Pkt 3.3 2010/C 128/06.

³⁸ Pkt 3 preambuły 2006/C 229/09; pkt 32 P6_TA(2009)0019.

³⁹ Gdyż wszyscy mieszkańcy Europy przyczyniają się do tworzenia jej bogactwa – nie zawsze wyłącznie materialnego, za: pkt 2 preambuły 2006/C 229/09.

spoza obszaru UE. Ponadto w art. 14. Rada nakazuje podjęcie przez państwa członkowskie środków, „mających na celu uchYLENIA przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych sprzecznych z zasadą równego traktowania”.

5.2. Obywatelstwo

W rezolucji zostało literalnie przypomniane⁴⁰, że po rozszerzeniu UE o państwa UE-10+2, większość europejskich Romów stała się obywatelami UE, wraz z przysługiwaniem im wszystkich praw, wynikających z tego obywatelstwa, włączając w to prawo do swobodnego przemieszczania się i osiedlania na terytorium państw członkowskich⁴¹.

Obywatelstwo UE zostało ustanowione art. G Traktatu z Maastricht, a potwierdzone art. 20 TFUE. Zarówno jeden, jak i drugi traktat stwierdzają, że przysługuje ono każdej osobie, która posiada obywatelstwo państwa należącego do Unii Europejskiej. Nie można na żadnej podstawie (np. odmienności etnicznej) arbitralnie decydować, czy danemu mieszkańcowi państwa Unii Europejskiej przynależy się obywatelstwo unijne lub związane z nim prawa, czy też nie⁴².

Rezolucja przywołuje art. 45. ust. 1 KPP, którego zapis, analogicznie jak zapisy traktatowe w tym art. 20. ust. 2. lit. a oraz art. 21. ust. 1 TFUE stwierdza, że „każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich”. Także art. 3. ust. 2. TUE odwołuje się do zapewnienia obywatelom UE przestrzeni, „w której zagwarantowana jest swoboda przepływu osób”.

W podobny sposób wypowiadają się także inne instytucje UE, jak choćby Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES)⁴³. Natomiast Dyrektywa 2004/38/WE – dokument najpełniej opisujący relację obywatelstwa i swobody przemieszczania się po obszarze UE – mówi wyraźnie: „Obywatelstwo Unii powinno stanowić podstawowy status obywateli Państw Członkowskich, w przypadku gdy korzystają z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu”⁴⁴. Sprawozdanie ze stosowania tejże dyrektywy podkreśla, że prawo to przysługuje także w pełni nowym obywatelom UE, którzy nabyli je w wyniku rozszerzenia⁴⁵. Bardzo ważnym jest fakt, że prawo to zostało przyznane na podstawie traktatów i nie wiąże się ze spełnia-

⁴⁰ Lit. D P7_TAV(2010)0312.

⁴¹ Pkt 2, *ibidem*.

⁴² Pkt 5.3–5.4 2010/C 128/06.

⁴³ Pkt 3 2011/C 48/01.

⁴⁴ Pkt 3 2004/38/WE.

⁴⁵ Pkt 1 acc 4 KOM(2008) 840.

niem procedur administracyjnych⁴⁶. Na poziomie praktycznym wymagane jest jedynie posiadanie ważnego dokumentu tożsamości. Jasno określone w samym tekście dyrektywy ograniczenia odwołują się do pobytu dłuższego niż trzy miesiące i wymaganego w takim przypadku spełniania przede wszystkim zasady nieobciążania systemu społecznego państwa przyjmującego, choćby poprzez posiadanie wystarczających środków finansowych lub zatrudnienia⁴⁷. Jednocześnie jednak należy pamiętać, że prawo pobytu do trzech miesięcy obywatele UE posiadają tak długo, jak długo nie staną się *nieracjonalnym* obciążeniem dla systemu opieki społecznej państwa przyjmującego⁴⁸. Jednak samo korzystanie z pomocy społecznej nie może być podstawą do automatycznego wszczęcia procedur wydalenia⁴⁹, a zakres środków podjętych wobec obywateli UE w przypadku zaistnienia sytuacji, która potencjalnie może prowadzić do wydalenia, musi być zgodny z zasadą proporcjonalności⁵⁰. Określenie to pozostaje jednak nieprecyzyjne i prowadzi niejednokrotnie do braku jasności interpretacyjnej⁵¹, pomimo propozycji wprowadzania konkretnych mierników i rozwiązań⁵². Za sprawą tych niejasności⁵³ i pomimo protestu ze strony instytucji UE, Francja zrealizowała, określane jako *humanitarny powrót*, wydalenia Romów w 2010 r. Tymczasem jakiegokolwiek ograniczenia swobody przemieszczania się osób muszą mieć charakter wyjątkowy, być rozpatrywane indywidualnie i z zachowaniem wszelkich procedur⁵⁴. Podjęte działania nie mogą być także działaniami o charakterze prewencyjnym ani wynikać z sytuacji ekonomicznej – w tym z braku środków finansowych – ani mieć u swych podstaw odmienności etnicznej⁵⁵.

W tym miejscu należy przywołać także zapis, który znajduje się w art. 21. ust. 2. KPP. Mówi on, podobnie jak art. 18. acc. 2. TFUE oraz ust. 20. Dyrektywy 2004/38/WE o zakazie wszelkiej dyskryminacji *ze względu na przynależność państwową* i wyraźnie wskazuje na zasadę równego traktowania obywateli wszystkich państw członkowskich na równi z obywatelami własnego państwa⁵⁶. Nawet w przypadku, gdy obywatel narusza przepisy

⁴⁶ Pkt 11 2004/38/WE.

⁴⁷ Art. 7, *ibidem*.

⁴⁸ Art. 14 ust. 1, *ibidem*.

⁴⁹ Pkt 16, *ibidem*.

⁵⁰ Art. 27 ust. 2, *ibidem*.

⁵¹ Lit. S tiret trzecie, art. 6 P6_TA(2009)0203.

⁵² Pkt 2.3.1 KOM(2009) 313 wersja ostateczna.

⁵³ Odmiennej w różnych państwach członkowskich, co może prowadzić do nadużyć, choćby poprzez ich ukierunkowane stosowanie, za: Lit. S tiret czwarte P6_TA(2009)0203.

⁵⁴ Pkt 6 P7_TAV(2010)0312.

⁵⁵ Pkt 7, *ibidem*; pkt 13 P7_TA-PROV(2012)0120.

⁵⁶ Także w ścisłym związku z art. 20 KPP.

prawa krajowego wewnętrznego, w tym prawa karnego⁵⁷. Konsekwencją tych zapisów i orzecznictwa Trybunału jest wniosek, że nie można wobec obywateli innych państw członkowskich stosować odmiennych środków niż te, które byłyby stosowane wobec własnych obywateli, w przypadku, gdy znajdują się oni w analogicznej sytuacji wobec prawa. W szczególnych sytuacjach, obwarowanych dodatkowymi procedurami, istnieje jednak możliwość traktowania wydalenia czasowego jako kary lub konsekwencji prawnej⁵⁸, podkreślając jednak każdorazowo indywidualizację tego typu przypadków.

5.3. Konkluzje, wynikające z rezolucji

Sam tekst rezolucji można potraktować pretekstualnie jako podstawę do rozważenia relacji pomiędzy mobilnością obywateli UE romskiego pochodzenia i praktyczną stroną działania systemu instytucjonalnego UE. Grupa praw została sformułowana i przyjęta; nadszedł czas ich praktycznego stosowania – ani państwa członkowskie, ani instytucje UE nie mogą naruszać jego zasad, nawet w przypadku, kiedy praktyka z niego wynikająca nie odpowiada zarówno rządowi, jak i społeczeństwu, lub choćby ich części. Przy przyjmowaniu w 2004 r. Dyrektywy 2004/38/WE, dostosowano ją do Europy nie bardzo mobilnej, ale z pewnością stojącej na wysokim poziomie rozwoju cywilizacyjnego. Zapomniano jednocześnie o etnicznym aspekcie rozszerzenia UE. Nikt nie przypuszczał, że jakakolwiek grupa z nowych państw członkowskich może korzystać z tego prawa w sposób, który wywoła negatywną reakcję głównonurtowej części społeczeństwa UE.

Przy powyższych rozważaniach należy pamiętać, że podobnie jak obywatelstwo państwowe, tak też i obywatelstwo UE niesie ze sobą określone obowiązki. Nie zostały one nigdzie jasno wskazane, ale obowiązki wynikające z obywatelstwa UE powinny w jakiś sposób wiązać się z podstawami jej funkcjonowania. UE jest silnie osadzona w prorozwojowym paradygmacie, a dążenie do spójności gospodarczej i społecznej (a także terytorialnej⁵⁹) jest jej najważniejszym celem⁶⁰. Stąd najlepszym wypełnieniem obo-

⁵⁷ Jednym z licznych przykładów orzecznictwa Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) w tym zakresie jest Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 stycznia 1999 r. w sprawie 348/96 Calfa.

⁵⁸ Art. 33 ust. 1 2004/38/WE; interpretacja i szczegółowe wyjaśnienie w: pkt 3.2, 3.3 KOM(2009) 313; orzecznictwo ETS: sprawy połączone 115 oraz 116/8 Adoui i Cornuaille, sprawa C-268/99 Jany.

⁵⁹ Art. 174 TL; COM(2010) 642/3, s. 8.

⁶⁰ Art. 14, 174–175 TFUE; *Protokół w sprawie spójności gospodarczej i społecznej do Traktatu o Unii Europejskiej*, Lizbona 2007.

wiązków obywatela UE powinno być wspieranie jej dążenia do osiągnięcia spójności⁶¹. Ponadto, zgodnie z Programem haskim, polityka migracyjna, oferując migrantom prawa równe prawom obywateli UE, ma likwidować nierówności w zakresie udziału w życiu gospodarczym, edukacji, ochronie zdrowia, mieszkalnictwie i ochronie socjalnej⁶². Można zatem przypuszczać, że obowiązkiem migranta jest współpraca w celu likwidacji tych różnic i udział w życiu społeczeństwa głównonurtowego. Program sztokholmski potwierdza taką tezę, wskazując na odpowiedzialność grupy mniejszościowej za integrację⁶³.

W przypadku Romów znaczącym sukcesem byłoby, gdyby większość z nich podjęła próbę podstawowej choćby integracji ze społeczeństwem głównonurtowym, dla której dobrą podstawę stanowi przynależne im obywatelstwo UE⁶⁴. Jednak nawet jeśli Romowie nie wypełniają oczekiwań UE, prowadząc odmienny niż większość społeczeństwa styl życia, nie można odmawiać im praw wynikających z obywatelstwa.

6. PODSUMOWANIE

UE ma problem związany z ustanowioną przez nią samą swobodą przemieszczania się obywateli UE po jej terytorium. Została ona wprowadzona dla ludności UE, a rozszerzenie objęło ją także znaczącą pod względem liczebności grupę etniczną, przywiązaną do swojego, o wiele bardziej mobilnego stylu życia.

Romski problem dla UE jest problemem spójności⁶⁵. Ale dla obywateli UE ten problem jest kwestią miejsca Romów⁶⁶ w Europie, i to na poziomie lokalnym. Przejawia się on zarówno na płaszczyźnie określenia, czy są swoi – jako obywatele państwa i UE, jak i miejsca, w którym mają przebywać – najlepiej poza zasięgiem wzroku obywateli. Dzieje się tak, ponieważ im bar-

⁶¹ O wypełnianiu przez Romów *sluszných* oczekiwań ze strony UE mówi pkt 2.2 2009/C 27/20; więcej w: M. Szewczyk, *Aktywność...*, *op. cit.*, s. 67.

⁶² Za: J. Huttova, E. Kalaycioglu, L. Molokotos-Liederma, *The Education of Migrant Children. An NGO Guide to EU Policies and Actions*, Open Society Foundations, New York 2010, s. 14.

⁶³ Pkt 6 acc. 4 KOM(2010) 171 wersja ostateczna.

⁶⁴ Pkt 7 2011/C 48/01.

⁶⁵ Brak włączenia społecznego jest jedną z przyczyn braków w edukacji, ta z kolei skutkuje bezrobociem i w ostateczności ubóstwem, które jest w zamkniętym kole przyczyną wykluczenia. Natomiast nierówności ekonomiczne wpływają na poziom spójności społecznej, za: L. Vergolini, *Social cohesion in Europe: How do the different dimensions of inequality affect social cohesion?*, „International Journal of Comparative Sociology”, 2010, nr 52, s. 200.

⁶⁶ Por.: A. Pusca, *The...*, *op. cit.*, s. 1–2.

dziej Romowie chcą być niewidoczni dla systemu, tym bardziej są widoczni dla obywateli.

Zgodnie z oczekiwaniami Europy, tak instytucjonalnej, jak i społecznej, Romowie powinni stać się *bardziej europejscy*⁶⁷, zbliżyć się kulturowo do społeczności europejskiej. Możliwe jest to jedynie poprzez porzucenie przez nich kulturowo ukształtowanych tradycji, związanych z aktywnością ekonomiczną, stosunkiem do nauki i typem mobilności.

Dostosowanie wzorów migracji romskich do panującego w społeczeństwie głównonurtowym UE wydaje się być najsilniejszym postulatem, mieszczącym się w granicach prawa, zarazem oczekiwanym i być może nawet w jakimś stopniu możliwym. Byłby to widomy znak dostosowania się do unijnej rzeczywistości. Jednak do czego mogłoby to doprowadzić? Najprawdopodobniej dla Romów byłby to pierwszy krok do asymilacji, gdyż porzucenie przez nich wzoru mobilności i, przede wszystkim, mentalnie istniejącego etosu wędrowności⁶⁸, mogłoby skutkować destrukcją ich podstaw kulturowych i *romskości*. A wówczas zniknęliby jako odrębna grupa. Zadowoliliby to UE jedynie w pewnym stopniu, gdyż ich typ antropologiczny w dalszym ciągu wyróżniałby ich ze społeczeństwa, a jednocześnie utraciliby to, co dla nich najcenniejsze – kulturę, odrębność i własną, niezależną tożsamość.

Patrząc jednak z formalnego punktu widzenia na migracyjność Romów, nie ma potrzeby, aby porzucali oni swój wzorzec mobilności⁶⁹. Jest ona bowiem prawem każdego z obywateli UE. A jeśli Unia nie potrafi sobie poradzić z praktyczną realizacją zasad, które sama ustanowiła, to raczej ona sama wymaga reformy i przystosowania się do skutków innego działania, które sama podjęła i zainicjowała – do ostatniego jak dotąd poszerzenia. UE powinna zacząć traktować romską mobilność nie jak irracjonalną kulturową patologię, ale jako element zachowań o charakterze głównie ekonomicznym⁷⁰, czyli pożądanym w UE. Jednocześnie musi ostatecznie zaakceptować fakt, że krajowe problemy z romską mobilnością nie są problemem z nieracjonalnie zachowującą się mniejszością, ale problemem z ograniczeniami traktatowo zagwarantowanego obywatelstwa UE.

⁶⁷ Za: ERIO, *Roma...*, *op. cit.*, s. 2

⁶⁸ Za: P. Levinson, A. C. Sparkes, *Gypsy...*, *op. cit.*, s. 713.

⁶⁹ Podobnie, pomimo głosów mówiących o fikcyjności narodowego obywatelstwa Romów (P. Vermeersch, *Between...*, *op. cit.*, s. 233), jak nie ma potrzeby, a także w ramach UE jak na razie i możliwości tworzenia i nadawania im kategorii *obywatelstwa bezpieczeństwa*, które ewentualnie mogłoby poprawić ich sytuację. Więcej o idei takiego obywatelstwa w: J. Parra, *Stateless Roma in the European Union: Reconciling the doctrine of sovereignty concerning nationality laws with international agreements to reduce and avoid statelessness*, „Fordham International Law Journal”, 2011, t. 34, z. 6, s. 1687, 1690–1691.

⁷⁰ Za: T. Acton, *Theorising...*, *op. cit.*, s. 9.

LITERATURA:

- ACTON T., *Theorising mobility: Migration, nomadism, and the social reconstruction of ethnicity* [w:] *Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives*, International Conference, 14–15 January 2010, University of Oxford, Conference Proceedings.
- BARTOSZ A., *Cyganie/Romowie – ostatni wędrowcy Europy* [w:] BOREK P. (red.), *Romowie w Polsce i Europie*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2007.
- Council Conclusions on Inclusion of the Roma*, 2947th Employment, Social Policy, Health and Consumer Affairs Council meeting, Luxembourg, 8 June 2009, Annex to the ANNEX
- CAHN C., GUILD E., *Recent Migration of Roma in Europe*, Rada Europy, 2008.
- DE WITTE B., *Politics versus Law in the EU's Approach to Ethnic Minorities*, EUI Working Paper RSC No. 2000/4. Biada Fiesolana FI.
- ERIO, *Roma Migration: a European Challenge*, Conference Report, 27 May 2009.
- FAVELL A., *Immigration, migration, and free movement* [w:] CHECKEL J. C., KATZENSTEIN P. J. (red), *European Identity*, Cambridge University Press, Cambridge 2009.
- FRA, *Comparative report – The situation of Roma EU citizens moving to and settling in other EU Member States*, European Union Agency for Fundamental Rights, Wien 2009.
- GUET M., *Challenges related to Roma migration and freedom of movement in Europe* [w:] *Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives*, International Conference, 14–15 January 2010, University of Oxford, Conference Proceedings.
- GUGLIELMO R., WATERS T. W., *Migrations Towards Minority Status: Shifting European Policy Towards Roma*, „Journal of Common Market Studies”, 2005, t. 43, nr 4.
- HUTTOVA J., KALAYCIOGLU E., MOLOKOTOS-LIEDERMAN L., *The Education of Migrant Children. An NGO Guide to EU Policies and Actions*, Open Society Foundations, New York 2010.
- JAKIMIK E. A., *Romowie. Koczownictwo, osiadły tryb życia – wybór, konieczność czy przymus?*, Związek Romów Polskich, Szczecinek 2009.
- KAZIMIERCZUK Z., *Pożegnanie taboru*, Wydawnictwo Lubelskie, Lublin 1968.
- KJAERUM M., *Opening remarks*, Joint FRA, COE, OSCE International Conference on Roma Migration and Freedom of Movement. 9–10.11.2009, European Union Agency for Fundamental Rights, Vienna 2009.
- KOEHLER J., LACZKO F., AGHAZARM C., SCHAD J., *Migracje a kryzys gospodarczy w Unii Europejskiej. Wpływ na politykę*, Wydział Badań i Publikacji Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji (IOM).

- KOMISJA EUROPEJSKA, *Praca na rzecz integracji Romów. Objąsnienie Programu ramowego UE*, Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2011.
- KOWARSKA A. J., *Stereotyp czy tradycja. O etosie wędrowcy i wartościowaniu przestrzeni u polskich Romów*, Związek Romów Polskich, Szczecinek 2010.
- KRZYŻOWSKI Ł., *Romowie jako społeczność transnarodowa w perspektywie teoretycznej* [w:] BOREK P. (red.), *Romowie w Polsce i Europie*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2007.
- MARUSHIAKOVA E., POPOV V., *Gypsy/Roma European migrations from 15th century till nowadays* [w:] *Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives*, International Conference, 14–15 January 2010, University of Oxford, Conference Proceedings.
- MCGARRY A., *The dilemma of the European Union's Roma policy*, „Critical Social Policy”, 2011, nr 32(1).
- NOWICKA E., *Romowie i świat współczesny* [w:] BOREK P. (red.), *Romowie w Polsce i Europie*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, Kraków 2007.
- OECD, *International Migration Outlook: SOPEMI 2011*, OECD Publishing, 2011, http://dx.doi.org/10.1787/migr_outlook-2011-ens.
- PARRA J., *Stateless Roma in the European Union: Reconciling the Doctrine of Sovereignty Concerning Nationality Laws with International Agreements to Reduce and Avoid Statelessness*, „Fordham International Law Journal”, 2011, t. 34, z. 6.
- PUSCAA., *The 'Roma Problem' in the EU. Nomadism, (in)visible architectures and violence*, „borderlands. e-journal”, 2010, t. 9, nr 2.
- SZEWCZYK M., *Aktywność legislacyjna Unii Europejskiej podejmowana od ostatniego jej rozszerzenia wobec romskiego problemu na przykładzie Opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „Integracja mniejszości – Romowie”* [w:] BOREK P. (red.), *O Romach w Polsce i Europie*, Kraków 2009, Collegium Columbinum,
- TOADER C., FLOREA A. I., *Free movement of workers and the European citizenship*, „FMW Online Journal on free movement of workers within the European Union”, Publications Office of the European Union, Luxembourg 2011.
- VERGOLINI L., *Social cohesion in Europe: How do the different dimensions of inequality affect social cohesion?*, „International Journal of Comparative Sociology”, 2010, nr 52.
- VERMEERSCH P., *Between Europeanisation and discrimination: the Roma as a special focus of EU policy* [w:] *Romani mobilities in Europe: Multidisciplinary perspectives*, International Conference, 14–15 January 2010, University of Oxford, Conference Proceedings.
- VERMEERSCH P., *Roma and mobility in the European Union* [w:] PIETARINEN K. (red.), *Roma and Traveller Inclusion in Europe. Green questions and answers*, The Green European Foundation, Brussel 2011.
- VITALE T., *Od Wschodu do Zachodu*, „Dialog-Pheniben”, 2011, nr 1.

DOKUMENTY:

- 2000/43/WE, Dyrektywa Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.
- 2004/38/WE, Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich.
- 2006/C 229/09, Opinia Komitetu Regionów w sprawie rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie ochrony mniejszości i polityki walki z dyskryminacją w rozszerzonej Europie, 15.06.2006.
- 2007/C 303/01 Karta praw podstawowych Unii Europejskiej.
- 2009/C 27/20 Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Integracja mniejszości — Romowie”, 10.06.2008.
- 2010/C 128/06, Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie poszanowania praw podstawowych w europejskiej polityce imigracyjnej i europejskim prawodawstwie w tej dziedzinie, 26.02.2009.
- 2011/C 48/01, Rezolucja Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie sytuacji Romów w Unii Europejskiej, 16.09.2010.
- COM(2010) 642/3, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komitetu Regionów oraz Europejskiego Banku Inwestycyjnego Wnioski z piątego sprawozdania w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej: przyszłość polityki spójności.
- KOM (2008) 840 wersja ostateczna, Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady ze stosowania dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, 10.12.2008.
- KOM(2009) 313 wersja ostateczna, Komunikat Komisji dla Parlamentu Europejskiego i Rady wytyczne w celu skuteczniejszej transpozycji i stosowania dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, 2.07.2009.
- KOM(2010) 171 wersja ostateczna, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości dla europejskich obywateli. Plan działań służący realizacji programu sztokholmskiego, 20.4.2010.
- KOM(2011) 160 wersja ostateczna, Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów ze stosowania Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w 2010 r., 30.03.2011.

- P6_TA(2009)0019, Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie stanu praw podstawowych w Unii Europejskiej w latach 2004–2008, 14.01.2009.
- P6_TA(2009)0117, Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie sytuacji społecznej Romów i ułatwienia im dostępu do rynku pracy w UE, 11.03.2009.
- P6_TA(2009)0203, Rezolucja Parlamentu Europejskiego dotycząca stosowania dyrektywy 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, 2.04.2009.
- P7_TA(2010)0483, Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie sytuacji praw podstawowych w Unii Europejskiej (2009–2010) – kwestie instytucjonalne po wejściu w życie traktatu lizbońskiego, 15.12.2010.
- P7_TA-PROV(2012)0120, Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie sprawozdania na temat obywatelstwa UE – 2010 r.: Usuwanie przeszkód w zakresie praw obywatelskich UE, 29.03.12.
- P7_TAV(2010)0312, Rezolucja Parlamentu Europejskiego w sprawie sytuacji Romów i swobody przemieszczania się w Unii Europejskiej, 9.09.2010.
- Protokół w sprawie spójności gospodarczej i społecznej do Traktatu o Unii Europejskiej*, Lizbona 2007.
- Sprawa C-268/99 Jany.
- Sprawy połączone 115 oraz 116/8 Adoui i Cornuaille.
- Wyrok Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 19 stycznia 1999 r. w sprawie 348/96 Calfa.

Marcin Szewczyk

TENDÈNCIA VAŚ-E RROMENQËRI ANDRUTNI MIGRÀCIA AND-E EU/QËRI SISTÈMA

Pal-o palutne buxlòmàta e EU/qëre and-o bb. 2004 aj 2007, o Roma kerdile i bareder minoriteta and-i zòna. Adaçhande minimum 4.000.000 Roma kerdile EU/qëre themutne. Si ristårde lenqe o mestipe e phiripnasqëro and-i EU. O Rromenqëro modèli e phiripnasqëro nane sår e gazenqëro. O raimàta thaj dostimàta na zanen sar te traktuin len sår evroputne themutne thaj dikhen lenqëro phiripe sår zungalo. Akava dikhipè andàs ondimàta sår and-i Frànca and-o b. 2010, zikaj pe javër rig pr-o nivèli e institucienqëro aj e EU/qëre lilenqëro si len pherdino civilo hakaj sår sarkon javër. Kamlòn pes akana padmadà kaj te kerdöl çaçutni pràktika i legàlo sociàlo teoria.

Marcin Szewczyk

INTERNAL MIGRATION OF THE ROMA IN THE EU SYSTEM

After the last EU enlargement in 2004 and 2007, Roma became the largest minority in the area. In this way, at least 4 million Roma gained EU citizenship. It guarantees the freedom of movement in the EU. Roma cultural pattern of mobility is different from that which belongs to the public mainstream. Government and society does not know how to treat the Roma as European citizens, and their treating their mobility as unwanted migration. This has led to such events in France in 2010. However, at the institutional level and the EU legislative guarantees them full enjoyment of civil rights. Measures are needed that make the legislative social theory becomes practice.